

Yeni Bir Rekreasyon Faaliyeti Olarak Erzurum Kentinde At Biniciliği

Horse Riding In Erzurum, As A New Recreation Activity

Tolga KORKUSUZ

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya
Bölümü, Ağrı, Türkiye

Öz

Atlar birçok kültürde önemli olarak kabul edilmektedir. Farklı kültür bölgelerinde yaşayan insanların benzer özellikleri değerlendirildiğinde, atların birçok kültürde benzer bir konumda olduğu görülecektir. Özellikle motorlu taşıtların olmadığı dönemlerde atlar insanlığın adeta yoldaşı konumundadır. Atların önemi, geçmişe kıyasla azalmasına rağmen, fonksiyonel olarak farklılaşmıştır. Artık atların rekreasyon gibi farklı amaçlar ile kullanıldığı görülmektedir. Atların rekreasyon amacıyla yoğun bir şekilde kullanıldığı yerlerden biri olan Erzurum kenti, Doğu Anadolu Bölgesinin, Erzurum-Kars Bölümünde yer almaktadır. Alışverişten kayak sporuna kadar birçok alanda rekreasyon faaliyeti bulunan Erzurum kenti, son yıllarda yeni gelişme gösteren rekreasyon faaliyetlerine de ev sahipliği yapmaktadır. Son 10 yılda gelişme gösteren at biniciliği en önemli rekreasyon faaliyetlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Erzurum kentinin at biniciliği faaliyetleri değerlendirilirken mülakatlar ile veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler değerlendirilmiş ve kentin at biniciliği alanındaki rekreatif değeri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu açıdan kentte son yıllarda açılan tesislerin özellikle tarihi dizilerden etkilenen insanlar nedeniyle ortaya çıktığı sonucuna varılmış ve ardından çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erzurum, Rekreasyon, At Biniciliği

ABSTRACT

Horses are considered important in many cultures. When the similar characteristics of people living in different cultural regions are evaluated, it will be seen that horses occupy a similar position in many cultures. Especially in periods when there are no motor vehicles, horses are almost the companions of humanity. Although the importance of horses has decreased compared to the past, it has become functionally differentiated. It is now seen that horses are used for different purposes such as recreation. Erzurum city, which is one of the places where horses are used extensively for recreation, is located in the Erzurum-Kars Section of the Eastern Anatolia Region. Erzurum, which has recreational activities in many areas from shopping to skiing, also hosts recreational activities that have shown new development in recent years. Horse riding, which has developed in the last 10 years, is considered one of the most important recreational activities. While evaluating the horse riding activities of the city of Erzurum, data were collected through interviews. The data obtained were evaluated and the recreational value of the city in the field of horse riding was tried to be revealed. In this respect, it has been concluded that the facilities opened in the city in recent years have emerged especially due to the people affected by the historical TV series, and then various suggestions have been made.

Keywords: Erzurum, Recreation, Horse Riding

Giriş

Atgiller (Equidae) ailesinde memeli bir hayvan olan at, otobur bir tür olup, tek tırnaklıdır. Erken Eosen'de ortaya çıktıktan ve geç Miyosen'de Afrika'ya ulaştıktan kısa bir süre sonra kuzey yarımkürede yayıldığı bilinmektedir (Equidae (horse)). Erkek ata aygır, dişisine kısarak, yavrusuna ise tay denilmektedir. İnsanların hayvanlar ile ilişkisi düşünüldüğünde ise, atın en faydalılarından biri olarak değerlendirilmesi mümkündür. Atların en bilinen türleri arasında ise İngiliz, Arap veya midilli türleri sayılabilir.

Geliş Tarihi/Received: 10.02.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 01.10.2022

Yayın Tarihi/Publication Date: 30.12.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Tolga KORKUSUZ

E-mail: tolga9025@gmail.com

Atif: Korkusuz, T. (2022). Yeni Bir Rekreasyon Faaliyeti Olarak Erzurum Kentinde At Biniciliği. *Journal of Literature and Humanities*, 69, 131-137.

Cite this article as: Korkusuz, T. (2022). Horse Riding In Erzurum, As A New Recreation Activity. *Journal of Literature and Humanities*, 69, 131-137.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

İnsanlık tarihinde önemli bir yer tutan at biniciliği, teknolojideki gelişmeler nedeniyle önemini eskiye kıyasla yitirdiği söylenebilir. Yük taşımacılığı, ulaşım, savaş aracı veya besin kaynağı olarak kullanılan atın öneminin, motorlu araçların yaygınlaşması ile birlikte giderek azaldığı görülmektedir. At biniciliğinin geçmişteki durumu ise günümüzden oldukça farklıdır. Seyrek olarak karşılaşılan at ile yük taşımacılığı birçok ülkede artık görülmemektedir. Ayrıca bazı ülkelerde atların yemek amaçlı yetiştirildiği bilinmektedir.

Tarihte bilinen ilk atların, evcilleştirilmeden önce insanlar tarafından yenildikleri bilinmekte; evcilleştirilmesi ise M.Ö. 3500–3000 yılları arasında olduğu tahmin edilmektedir (Anthony & Brown, 2000). Günümüzde ise gelişen teknoloji ile birlikte atların kullanım alanları değişmiştir. Motorlu taşıtların yük hayvanlarının yerini alması başta olmak üzere, ulaşım ve iletişim alanındaki birçok yenilik atların kullanım alanlarını değiştirmektedir. Daha ağır yükler, daha fazla yolcu taşıyan ve daha hızlı giden motorlu taşıtların özellikle 1950'lerden sonra daha fazla tercih edildiği bilinmektedir. Özellikle kişisel kullanımda yaygınlaşan otomobiller ve tarımda kullanılan zirai araçlar nedeniyle atların eskisi gibi kullanımının neredeyse bitme noktasına geldiği söylenebilir. Ancak tarihte insanın uzun yıllardır yoldaşı olan atın yeri farklılaşmıştır yorumunu yapmak daha uygun olacaktır.

Atların farklılaşan durumları genellikle gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasında daha da bariz olarak görülmektedir. Çünkü bu ülkelerdeki gelir seviyelerinin az gelişmiş ülkelere kıyasla daha da fazla olması, insanları motorlu taşıtların kullanımını artırdığı yorumu yapılabilir. Bu açıdan gelişmiş ülkelerde atların daha çok hobi amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Afganistan veya Moğolistan gibi az gelişmiş ülkelerde ise atın kırsal alanlarda hâlâ önemli sayıldığı görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin bazı yörelerinde ise atların kısa mesafeli yük taşımacılığında kullanıldığı bilinmektedir. Genel olarak kent merkezlerinde daha az görülen at ile yük taşımacılığına, kırsal alanlarda daha yaygın olarak karşılaşılmaktadır.

İnsanlığın uzun zamandır yoldaşı olan at, birçok medeniyette insan dışında en önemli varlık olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan birçok medeniyette atlar hakkında atasözleri ve deyimler söylenmiştir. William Shakespeare'in "Kral Üçüncü Richard" oyunundaki "atım için krallığım" sözleri dönemin at sevgisini vurgulamada bir örnek olarak verilebilir (Dictionary.com, 2021). İslam dininde de birçok yerde atlar ile karşılaşılmaktadır. İsrâ Suresi'nin ilk ayetinde Hz. Muhammed'in semaya yükseldiği sırada kullandığı bineğin ata benzediği rivayet edilmektedir (Öz, 1992, s. 417). Yine tarihten bir örnek vermek gerekirse, 1500 ve 1600'lü yıllarda biniciliğin resim, müzik veya edebiyat gibi bilim ve sanat dalı olarak kabul edildiği bilinmekteydi (Eser, 1998, s. 89).

Türk tarihinde de oldukça önemli bir yere sahip olan atların önemi günümüze kıyasla azaldığı söylenebilir. Geçmiş yıllarda gerek Türk gerekse diğer milletlerin mitolojik öğelerinde dahi görülen atların günümüzdeki durumu farklılaşmıştır (Candan, 2006, s. 156). Günümüze kıyasla atın Türk tarihindeki yeri göz önüne alındığında oldukça önemli bir konumda olduğu görülecektir. Türklerin daimî bir orduya sahip oluşu ve atlı süvarilerinin varlığı diğer kavimlerle olan farkını ortaya koymaktadır (Tangülü, 2020, s. 424). Bunun yanında Türklerin yayıldığı alanlarda görülen mağara resimlerinde ava çıkan süvariler olduğu bilinmektedir (Kayserili, 2020, s. 333). Ayrıca büyük devlet törenlerinde at yarışları gibi yetenek etkinlikleri yapılarak devletin gücü ölçülürdü (Ögel, 2020, s. 601). Sürekli at üzerinde talimler yapan Türklerin ok atmadaki rekorlarının birçok süvari tarafından geçilemediği de bilinmektedir (Ritter, 1934).

Birçok örnekte de görüldüğü üzere atların Türk tarihindeki yeri diğer hayvanlardan ayrı tutulmuştur. Diğer bir örnekte ise eski Türklerin devlet yönetimi için belirledikleri kavramlarda görülmektedir. At, avrat ve silah kavramlarının anlamları değerlendirildiğinde; atın kuşların kanadı kadar önemli olduğu, avradın aile kavramını temsil ettiği ve silahın devletin gücünü temsil ettiği görülmektedir (Ünver, 2006, s. 54). Bu açıdan bakıldığında Türk devletlerinin var oluşu temelinde atların varlığı görülecektir. Atlar ve Türkler birlikte değerlendirildiğinde Türklerin atlardan vaz geçmedikleri görülmektedir. Kurtuluş Savaşı zamanlarında dahi zor günlerden geçen Türk milleti, Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde at yarışları düzenlemiştir (Sivrikaya, 2017).

Atların önemi ile alakalı diğer bakılacak kültürel öğelerden birisi atasözleridir. Atlar ile alakalı atasözleri incelendiğinde atların toplumsal statü hakkında bilgi verdiği de görülmektedir. Örneğin; "Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşa girince yağ oldum sanır", sözündeki ata binenlerin önemli bir konuma geldiği alaylı bir şekilde vurgulanmaktadır. Bir başka atasözünde "dost dostun eyerlenmiş atıdır" sözü geçmektedir (TDK, 2021). Buna göre atın binişe hazır hâli üzerinden dostluğa atıf yapılmıştır. Türk tarihindeki diğer atasözleri incelendiğinde, Türklerin ata yüklediği anlamların genellikle olumlu açılardan olduğu görülmektedir. Ayrıca eski dönemlerdeki Türklerin üç temel faaliyeti olan av, sürü ve akın gibi eylemlerin hepsi at üzerinde gerçekleşmiştir (İlhami, 2021). Öldükten sonra Türklerin atları ile beraber gömüldüğü bilinmektedir. Bazı kurganlarda Türklerin atları ile sırt sırta gömüldüğü görülmektedir (Karcıoğlu, 2018, s. 91).

Bir Rekreasyon Faaliyeti Olarak At Biniciliği

Bilindiği üzere rekreasyon, insanın normal hayatını idame ettirme için harcadığı zamanın haricindeki yaptığı faaliyetler olarak tanımlanabilir. Diğer bir tanımda ise *rekreasyon, boş zamanın deneyimlenebileceği ve zevk alınabileceği bir aktivite olarak kabul edilir, ancak aynı zamanda sosyal amaçlar için sosyal olarak organize edilmiş bir sosyal kurum olarak da görülür* (Cushman & Laidler, 1990, s. 2). Tanımdan yola çıkarak eğlenmek, dinlenmek veya hoş zaman geçirmek gibi genel amaçları olan insanların tercih ettiği birçok rekreasyon faaliyeti bulunmaktadır. Lüks bir faaliyet gibi görülebilen rekreasyonun insanın temel ihtiyaçları arasında olduğunu söylemek mümkündür. Psikolog Maslow'un 1943 yılında yayımladığı "İnsan Motivasyonu Teorisi"ne göre, fizyolojik ihtiyaçlar arasında bulunan dinlenme-uyku gibi gereksinimler bulunmaktadır (Maslow, 1943). Bu açıdan rekreasyon faaliyetlerinin insani bir ihtiyaç olduğu yorumu yapılabilir. Gerçekten de gün içerisinde iş hayatı gibi yorucu bir ortamdan çıkan insanların, oluşan bu stresli durumlarını dağıtmaları için dinlenmeye ihtiyaçları olduğu görülmektedir.

Rekreasyon faaliyetleri arasında piknik, sinema veya günübirlik gezilerin başta geldiği söylenebilir. Ancak coğrafi ve ekonomik koşullar farklılaştıkça, insanların tercih ettiği faaliyetin tercihi de değiştiği unutulmamalıdır. Örneğin Müslüman ülkelerde alkollü eğlencelerin Avrupa ülkelerine kıyasla daha az görülebileceği yorumu yapılabilir. Ayrıca, coğrafi farklılıklar göz önüne alındığında kenarında, deniz

yapılan faaliyetler ile dağlık alanlarda yapılan faaliyetler aynı biçimde olmayabilir. Buna göre coğrafi farklılıkların bazı bölgeler arasında rekreasyon faaliyetlerine etki ettiği kanısına varılabilir.

Rekreasyon faaliyetlerinden biri olan at biniciliği ise Özgüç tarafından kırsal alanlardaki rekreasyon faaliyetlerine dâhil edilmiştir (Özgüç, 2015, s. 11). Bunun temel nedeninin at biniciliği merkezlerinin genellikle kent merkezlerinden uzak noktalarda görülmesi nedeniyle olduğu yorumu yapılabilir. Bazı araştırmalara göre ise at biniciliğinin rekreasyon sınıflandırılmasındaki diğer bir yeri macera türüne girmektedir (Bentley ve ark., 2007). Bu açıdan değerlendirildiğinde ise, doğal alanlarda binilen atların trekking gibi doğa yürüyüşlerine benzediğinden, macera hissiyatının yüksekliği nedeniyle olduğu söylenebilir.

Sosyo-ekonomik açıdan değerlendirildiğinde ise; ekonomik açıdan iyi durumda olmayan insanların at sahibi olması ile zenginlerin at sahibi olması arasındaki farklar sosyal statü farklarını ortaya koymaktadır. Örneğin, İngiltere’de bulunan Britanya Atçılık Topluluğu’nun 100 binin üzerinde üyesi bulunmaktadır (The British Horse Society, 2019). Ayrıca Avrupa, Kanada, ABD ve Latin Amerika ülkelerinde 20 milyonun üzerinde aktif at binicisi bulunmakta ve bunların çoğunluğunun kendi atları bulunmaktadır (Claudia, 2005). Ancak sosyo-ekonomik durum değerlendirildiğinde gelişmemiş ülkelerde at sahibi olmanın, yük ve yolcu taşımacılığı gibi rekreasyon faaliyeti olmayan amaçlarla gerçekleştirildiği bilinmektedir.

At biniciliği rekreasyon faaliyetleri açısından değerlendirildiğinde diğer faaliyetlerden farklı yönleri ortaya çıkmaktadır. At biniciliğinin farklı yönleri arasında ilk göze çarpan özelliği doğrudan istihdam sağlaması olarak görülebilir. Piknik veya günübirlik gezilerde genellikle dolaylı bir şekilde ekonomik harcamalar görülmektedir, ancak at biniciliğinde ziyaretçiler ve iş yeri sahipleri doğrudan karşı karşıya gelmektedir. Dolaylı olarak ise atların ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan bakım masrafları örnek olarak gösterilebilir.

Diğer bir açıdan değerlendirildiğinde ise at biniciliğinin rekreasyon amaçları arasında olan sağlıklı yaşama yönelik fırsatlar sunduğu görülmektedir. Ekonomik getirisi olan at biniciliği faaliyetine katılan ziyaretçiler, aynı zamanda daha sağlıklı bir yaşam olanağı sunmaktadır (Cochrane & Dashper, 2014). Rehabilitasyon amaçları ile de kullanımı görülen atların faydaları düşünüldüğünde hem sağlık hem de ekonomik açıdan oldukça fazla olduğu görülmektedir. Sadece 2010 yılında Kanada’daki atçılık faaliyetlerinin yıllık ekonomik getirisinin 19 milyar dolardan fazla, 76 bin kişilik tam zamanlı istihdam ve 154 binin üzerinde dolaylı istihdam etkisi olduğu düşünüldüğünde, sadece bir ihtiyaçtan ortaya çıkan ekonomik döngü daha iyi anlaşılacaktır (Canada, 2010).

Çalışmanın Amacı ve Problemleri

Çalışmanın amacı Erzurum kentinde at biniciliğinin neden son yıllarda popüler hâle geldiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya yönelik bazı problem cümlesi ortaya konulmuştur. Bu açıdan çalışmanın ana problem cümlesi aşağıdaki gibidir:

Erzurum kentindeki at biniciliğinin rekreasyon faaliyetleri açısından değerlendirilmesi nasıldır?

Çalışmanın alt problemleri ise aşağıdaki gibidir:

Erzurum kentindeki at biniciliğinin son yıllarda popüler hâle gelmesindeki etkenler nedir?

Erzurum kentindeki at biniciliği tesislerinin nitelik ve nicelik açısından durumları nedir?

Erzurum kentindeki at biniciliği tesislerinin rekreasyon açısından gelişmesi için neler yapılabilir?

Yöntemler

Erzurum kentindeki rekreasyon faaliyetlerinin değerlendirilmesi için çeşitli veri toplama araçları kullanılmıştır. Öncelikle veri toplama araçları arasında literatür taraması, konu ile alakalı haber incelemeleri gelmektedir. Ayrıca dünyadan ve Türkiye’den at biniciliği ile alakalı çeşitli kurumlardan nicel veriler çalışmaya dahil edilmiştir. Ancak bu nicel veriler çalışmanın asıl yoğunlaştığı Erzurum kentinde uygulanmamıştır. Erzurum kentindeki at biniciliği faaliyetinin rekreasyon açısından değerlendirilmesi için tesis yöneticileri ile mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlarda 9 soru sorulmuş ve tesis çalışanlarından bilgiler toplanmıştır. Tesisler tarafından herhangi bir nicel kayıt tutulmadığından, çalışmanın asıl konusunun nicel bir boyutu bulunmamaktadır. Bu açıdan çalışma nitel bir çalışmadır.

Erzurum Kentinde Rekreasyon Faaliyetlerine Genel Bir Bakış

Kentleşmenin artması nedeniyle trafik sıkışıklığı, gürültü kirliliği veya yoğun nüfus gibi insanın yaşam kalitesini düşüren sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bahsi geçen sorunlardan uzaklaşmak için insanlar boş zamanlarında eğlenmeye ve dinlenmeye yönelmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde rekreasyon faaliyetlerinin insan sağlığı açısından oldukça önemli bir konumda olduğu görülebilir. Erzurum kentinde de artan nüfus beraberinde benzer sorunları getirdiği yorumu yapılabilir. Ancak kentin özel konumu nedeniyle rekreasyon faaliyetlerinde zengin bir çeşitliliğe sahip olduğu görülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan Erzurum ilinde, bulunduğu mekânsal özellikleri nedeniyle, rekreasyon faaliyetlerinde birçok çeşitlilik tespit edilmiştir. Ancak unutulmamalıdır ki, Erzurum kentinde sahil veya deniz ile alakalı faaliyetler fiziki coğrafya özellikleri nedeniyle bulunmamaktadır. Ayrıca ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, rekreasyon faaliyetleri insanlar arasında farklılık gösterebilmektedir. Lüks restoranlar veya kafeleri tercih eden insanların genel ekonomik durumları ortaya çıkmaktadır. Eğitim seviyesi açısından değerlendirildiğinde ise; Erzurum’da eğitim seviyesi yüksek olanları daha düşük kişilere göre daha fazla sosyalleşme eğiliminde oldukları görülmüştür (Demircan ve ark., 2018).

Erzurum kentinin rekreasyon durumu değerlendirildiğinde birçok faaliyetin gerçekleştirilebileceği mekânlar bulunmaktadır. Kentte alışverişten trekkinge, piknikten kayak sporuna kadar birçok faaliyet yapılabilir. Bunlarla birlikte Erzurum kentinde yapılabilecek rekreasyon faaliyetleri genel hatlarıyla tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1.
Erzurum Kentinde Yapılabilecek Başlıca Rekreasyon Faaliyetleri

Faaliyet Adı	Faaliyet Türü
Kayak	Alpinizm
Buz Sporları (Buz Pateni, curling vb.)	Spor
Çeşitli Sporlar (Futbol, Basketbol, Tenis)	Spor
Kültürel Etkinlikler (Güreş, Film Festivali)	Kültürel Faaliyetler
Piknik	Doğa
Kültürel Miras Alanları Ziyaretleri	Kültürel Geziler
Kaplıcalar	Termalizm
Alışveriş	Ekonomik

Erzurum kentindeki faaliyetlerin durumu kıyaslandığında çevre illere göre farklılıklar barındırmaktadır. Örneğin, çevre illerden birçok yerli ziyaretçi alışveriş faaliyetleri için Erzurum'a gelmekte ve gününbirlik vakit geçirmektedir (Korkusuz, 2020, s. 86). Çevre illere göre avantajlı konumda olan Erzurum kentinin, ikamet edenleri arasındaki yeterliliği değerlendirildiğinde ise farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Erzurum'da yapılan bir çalışmada, rekreasyon faaliyetlerine katılanlar arasında, ildeki rekreasyon alanlarını yeterli olarak değerlendirenlerin sadece %3,2 olduğunu belirtmiştir (Fırat, 2016, s. 56). Buna göre at biniciliği gibi son yıllarda gelişen yeni bir rekreasyon faaliyetinin kentte çeşitliliğe neden olabileceği yorumu yapılabilir.

Erzurum Kentinde At Biniciliği

Geçmiş yıllara göre değişen ve daha farklı bir görünüm kazanan Erzurum kenti, bu değişimi rekreasyon faaliyetlerinde de göstermiştir. Geçmiş yıllarda at biniciliği gibi faaliyetlerin daha çok köylerde yapıldığı, profesyonellikten uzak olduğu ve para kazanma amaçlı olmadığı görülmektedir. Köylerde yapılan at biniciliği cirit sporu ile doğrudan alakalı bir durumdur. Cirit sporuna ilgili olan köylülerin atlı spor kulüpleri ile insanların atlara olan ilgilerinin daha da arttığı düşünülmektedir.

Erzurum kentinde son yıllarda kent merkezine oldukça yakın yerlerde ve daha profesyonel kişilerin girişimleri sayesinde yeni merkezlerin açıldığı görülmektedir. Yeni at biniciliği merkezlerinde profesyonel ekipler ile hizmetlerin sağlandığı ve daha modern tesislerin varlığı dikkatleri çekmektedir. Önceki yıllarda ise köylerde yapılan at biniciliği faaliyetinin eş-dost-akraba ziyaretleri ile herhangi bir ücret karşılığında yapılmadığı bilinmektedir. Ancak köy ile bağlantısı olmayan insanların bu faaliyeti gerçekleştirebileceği alanlar bulunmamaktaydı. Bu açıdan değerlendirildiğinde yeni tesislerin herkese yönelik olduğu görülmektedir.

Rekreasyon faaliyetlerinin zaman içerisinde değişmesi, kaybolması veya yeni türlerinin eklenmesi olağan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı ülkelerde denizde yüzmek normal bir rekreasyon faaliyeti sayılırken, bazı ülkelerde ise fazla tercih edilmeyen bir durum olarak görülmektedir. Ayrıca geçmiş yıllarda görülmeyen bazı rekreasyon faaliyetleri zaman içerisinde popüler hâle gelerek insanlar tarafından tercih edilebilmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde diziler veya filmler vasıtasıyla bazı faaliyetler veya mekânlar izleyicileri bu mekânları deneyimleme açısından teşvik etmektedir (Koçer & Güner, 2021). Erzurum kentinde de son yıllarda popüler hâle gelen bazı dizi ve filmler nedeniyle, insanların rekreasyon tercihlerinde değişimlerin olduğu gözlenmektedir. Buna göre cirit sporunu izleyen insan sayısının artması (Erzurum'da düzenlenen "5. Geleneksel Atlı Cirit Turnuvası" başladı, 2021) sonucunda oluşan potansiyel, at biniciliğini tercih eden insanların sayısını artırdığı yorumlanabilir.

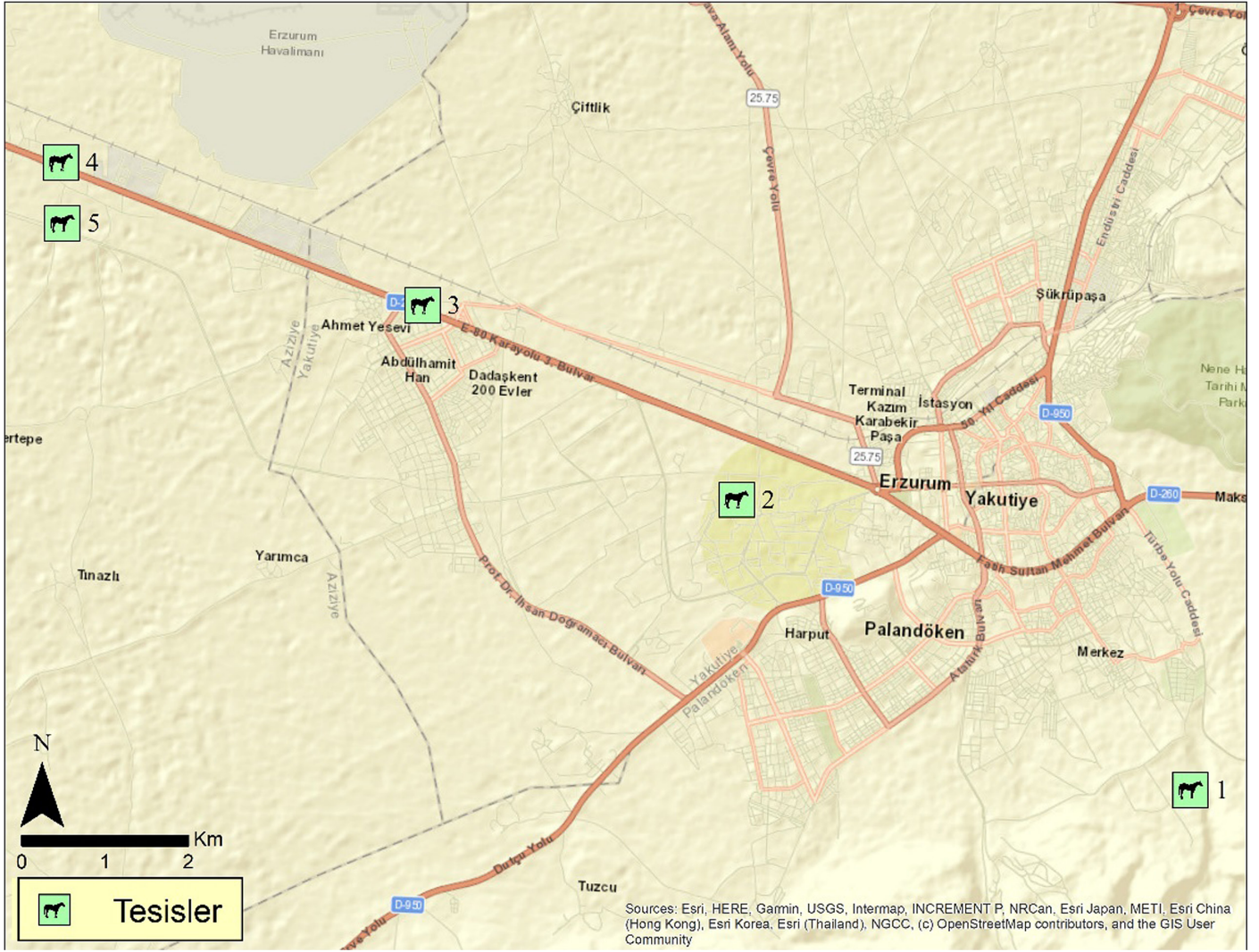
Yapılan saha çalışmaları sonucunda Erzurum kentinde tespit edilen at biniciliği tesislerinin tamamında yöneticiler ile mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlarda sorulan sorular arasında:

- At biniciliği tesisinin hangi yılda açıldığı,
- Parkurların zemin, uzunluk vb. gibi özellikleri,
- Çocukların hangi tür atları tercih ettiği,
- Yaralanmalara karşı ne tür önlemler alındığı,
- Tesislerde kaç kişinin istihdam ettiği,
- Binicilikte kullanılan at sayısı ve türleri,
- Binicilik için talep edilen ücret,
- At biniciliğinin halk arasında son yıllarda neden popüler hâle geldiği ve
- Ziyaretçilerin yıllara ve aylara göre dağılımı hakkında sorular sorulmuştur.

Bulgular

Yaklaşık 10 yıl öncesinde herhangi bir profesyonel hizmet veren at biniciliği tesisi görülmez iken, neden günümüzde popüler hâle geldiği yönünde çeşitli cevaplar alınmıştır. Buna göre kentte yıllarca bulunan atlı cirit sporunun vermiş olduğu ata binme bilinci başta gelmektedir. Erzurum kentinde yıllarca yapılan atlı cirit sporu yöre halkının atları yakından tanınmasına neden olmuştur. Bu açıdan değerlendirildiğinde Erzurum kentindeki insanların atlar ile tanışması uzun yıllara dayanmaktadır. Nitekim günümüzde atlı cirit sporunun bir şampiyona şekline dönüşmesi buna bir örnek olarak verilebilir. Ayrıca atlı biniciliğinin son yıllarda rehabilitasyon merkezleri tarafından tercih edildiği ve engelli öğrencilerin rehabilitasyonları için tercih edildiği de öğrenilen bilgiler arasındadır. Rehabilitasyon merkezlerinin yanında okul gezileri de düzenlenmektedir.

Son yıllarda at biniciliğinin daha popüler hâle gelmesinin altında farklı sebepler de yatmaktadır. Birçok tarih konulu dizilerin sayısının artması ve bu dizilerde atların yoğun bir şekilde kullanılması at biniciliği tesislerinin ziyaretçi sayılarını artırmıştır. Yapılan mülakatlarda ziyaretçilerin ata binme isteklerinin altında bu nedenlerin yattığı belirtilmiştir. Ayrıca tarihi dizilerdeki atlı savaş sahnelerinden etkilenen

Harita 1.
Erzurum Kenti ve Yakın Çevresindeki At Biniciliği Tesislerinin Dağılımı.

ziyaretçilerin atlı okçuluk kurslarına yazıldıkları da belirtilmiştir. Dolayısı ile tarihi dizilerin at biniciliği üzerine etkisini olumlu olarak değerlendirmek mümkündür.

Yapılan mülakatlar ve saha çalışmalarının sonucunda Erzurum kentinde toplamda 5 at biniciliği tesisinin (cirit kulüpleri hariç) olduğu tespit edilmiştir. Tesislerin hizmet verme tarihleri değerlendirildiğinde ilk tesisin 2014 yılında açıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Diğer tesislerin ise 2017, 2019 ve 2021 tarihlerinde açıldığı öğrenilmiştir (Harita 1).

At biniciliği tesislerindeki parkur özellikleri değerlendirildiğinde, herhangi bir standart tespit edilmemiştir. Bazı at çiftliklerinde boyutlar 100 m² olurken, bazılarında ise 180 m² olduğu tespit edilmiştir. Zemin özellikleri değerlendirildiğinde ise bütün tesislerde kum pistler bulunmaktadır. Sadece 3 tesiste kapalı maneji bulunmakta ve kış mevsiminde de hizmet vermektedir. Kapalı maneji bulunmayan tesisler kış mevsiminde oldukça kısıtlı imkânlarda hizmet verdiklerini belirtmişlerdir.

Çocukların atlara yönelik ilgileri üzerine sorulan sorularda ise genellikle midilli adı verilen türler yer almaktadır. Midilli türü atların diğer at türlerine kıyasla kısa boylu oluşu çocuklar tarafından ilgiyle karşılanmaktadır. Midilli türü olmayan at biniciliği tesislerinde ise çocuklar tarafından Arap atları tercih edilmektedir.

At biniciliği tesislerinde yaralanmalara karşı alınan önlemler değerlendirildiğinde herhangi bir standardın veya prosedürün olmadığı görülmektedir. Bazı tesislerde herhangi bir güvenlik ekipmanının takılması zorunlu değilken, bazılarında ise zorunlu tutulmaktadır. Profesyonel olan tesislerde binicilik togu adı verilen kaskların, yeleklerin, eldivenlerin ve çizmelerin kullanılması zorunlu tutulmaktadır. Ayrıca bu tesislerde atlara binmek isteyen ziyaretçilerden, attan düşmelere karşı, imza karşılığında sorumluluk reddi formları alınmaktadır. Daha önce ata binmeyen ziyaretçiler maneji adı verilen alanlarda antrenörler tarafından kısa bir eğitime tabi tutulmaktadır.

Profesyonel hizmet veren tesislerde atların saldırma durumlarına karşı güven eğitimleri verilmektedir. Güven eğitimleri sırasında atların ısırma ve çifte atmamaları için çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Herhangi bir yaralanma söz konusu olduğunda ise acil yardım

ekipmanlarının bulundurulduğu öğrenilmiştir. Ancak diğer tesislerde herhangi bir güvenlik önlemi yok denecek kadar azdır. Kask kullanımının ziyaretçilerin kendi kararına bırakıldığı ve herhangi bir ilk yardım ekipmanının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Rekreasyon faaliyetlerinin istihdama yönelik etkileri değerlendirildiğinde, Erzurum kentindeki at biniciliği tesislerinde toplam 46 kişinin çalıştığı öğrenilmiştir. Çalışan personeller arasında atların bakımları ile ilgilenen seyisler ve antrenörler çoğunluktadır. Atların sayısına göre seyislerin sayısı çoğalırken, antrenörler de tesislerin müşteri yoğunluğuna göre istihdam edilmektedir. Bazı tesislerde antrenörlerin at biniciliği veya veterinerlik gibi alanlardan akademik eğitim aldıkları görülmüştür. Bazı tesislerde ise atlar konusunda sadece tecrübeli kişilerin istihdam edildikleri görülmektedir.

At biniciliği tesislerindeki at türleri değerlendirildiğinde birçok türün bulunduğu görülmektedir. Bu türler arasında ise Arap atlarının çoğunlukta olması dikkatleri çekmektedir. Arap atlarının yanında İngiliz atları ve midilli atları da bulunmaktadır. At sayısı ise 2021 yılı Ekim ayı itibarıyla 56 olarak hesaplanmıştır. En fazla at sayısı olan tesiste 25 at bulunurken, en az at sayısı olan tesiste 6 at bulunmaktadır. Arap atlarının neden daha fazla tercih edildiği sorulduğunda, atın insanlara yönelik tavırlarının daha iyi olması şeklinde cevaplar alınmıştır.

At biniciliği tesislerindeki ekonomik etki değerlendirildiğinde talep edilen veriler arasında yıllık iş hacimleri sorulmuştur. Ancak at biniciliği tesislerinin tamamı bu bilgiyi vermekten kaçınmışlardır. Biniş ücretleri sorulduğunda ise farklı ücret tarifeleri ile karşılaşılmıştır. 10 dakikalık biniş ücretleri bazı yerlerde 10 TL iken, bazı yerlerde 40 TL'ye kadar çıkabilmektedir. Ücretin belirlenmesinde ise, herhangi bir dernek çatısı altında birleşme olmadığından, belirli bir standart görülmemiştir. At biniciliği tesislerindeki verilen hizmetin kalitesine göre binicilik fiyatlarında göreceli artışlar olduğu görülmüştür.

Yapılan mülakatlarda son olarak ziyaretçilerin aylık ve yıllık dağılımları sorulmuştur. Alınan bilgiler arasında ise ziyaretçilerin, iklim şartlarına bağlı olarak, yaz aylarını daha fazla tercih ettikleri öğrenilmiştir. İlkbahar ve yaz aylarında, kentteki kar örtüsünün kalkmasıyla birlikte, ata binme daha kolay hale gelmektedir. Kış aylarında ise kapalı maneji bulunan at biniciliği tesisleri daha fazla tercih edilmektedir. Yıllara göre dağılım değerlendirildiğinde ise tesislerin herhangi bir kayıtları bulunmamaktadır. Ancak hissedilen müşteri yoğunluğunun geçmişten günümüze doğru gittikçe arttığından söz edilmiştir. Haftalık bazda ise genellikle hafta sonları yoğunluğun daha fazla olduğu belirtilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Erzurum kenti doğal ve kültürel açıdan değerlendirildiğinde birçok turistik çeşitliliği ile ön plana çıkmaktadır. Şelalelerden kayak tesislerine, camilerden kalelere kadar il genelinde ve kent merkezindeki birçok zenginliğin yanında, rekreasyon faaliyetleri açısından da yine birçok faaliyet alanı bulunmaktadır. Alışveriş mekânları, piknik alanları veya at biniciliği gibi faaliyetler öne çıkan rekreatif faaliyetlerin başında gelmektedir. Bu açılardan değerlendirildiğinde gerek turistik gerekse rekreasyon faaliyetleri açısından Erzurum'un zengin bir çeşitliliğe sahip olduğunu belirtmek mümkündür.

Erzurum kentindeki at biniciliği faaliyetleri değerlendirildiğinde, geçmiş yıllardaki günlerine kıyasla daha profesyonel bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Geçmiş yıllarda insanların ata binmek için köylerdeki tanıdıklarına başvurması nedeniyle herkesin bu faaliyeti gerçekleştiremediği bilinmektedir. Ancak son yıllarda açılan tesisler sayesinde farklı rekreasyon alternatifleri oluşmuştur. Bu tesislerin ise, daha önce bahsedildiği üzere, zamanla daha profesyonel şekilde hizmetleri bulunmaktadır. Özellikle yaz aylarında yoğunlaşan at biniciliği faaliyetlerine, tesislerin geliştirilmesi ile birlikte, kış ayları da dahil edilmiştir. Görüldüğü üzere gerek zaman gerekse kalite açısından Erzurum kentindeki at biniciliği faaliyetlerinin daha iyi bir duruma geldiği söylenebilir.

Bilindiği üzere rekreasyon faaliyetleri mekânlara veya ekonomik durumlara göre farklılık gösterebilir. İnsanların rekreasyon faaliyetleri seçmesindeki diğer bir etkinin ise popülerlik olduğu söylenebilir. Buna göre sosyal medya sayesinde Doğu Ekspresi gibi popüler hale gelen bazı faaliyetler gibi, Erzurum kentinde diziler sayesinde de at biniciliğinin popüler hale geldiği görülmüştür. Yapılan saha çalışmalarında tarihi diziler nedeniyle insanların geçmişi tecrübe etmek istedikleri öğrenilmiştir. Bunun yanında Erzurum kentinde yıllarca yapılan atlı cirit sporu nedeniyle, hali hazırda at biniciliği ile ilgilenen bir kitle olduğu da görülmüştür.

Daha önce bahsedildiği üzere at biniciliği tesisleri gittikçe modern hale gelmiştir. Personellerin at hakkındaki eğitimleri gittikçe daha akademik düzeylere çıktığı görülmüştür. Özellikle binicilik veya veterinerlik gibi doğrudan atlar ile alakalı lisans ve ön lisans bölümlerinden mezun olan personeller bulunmaktadır. Personel hizmetlerinin yanında açık ve kapalı manejerler, farklı zemin ve uzunluklardaki pistlerin varlığı at biniciliği tesislerinin nitelik durumlarını ortaya koymaktadır. Nicelik açısından ise Erzurum kentinde profesyonel olarak hizmet veren 5 tesisin olduğu tespit edilmiştir. Toplamda 46 kişinin istihdam edildiği tesislerde, binicilik için kullanılan 56 at bulunmaktadır.

Erzurum kentindeki at biniciliği tesislerinin gerek rekreasyon gerekse turizm faaliyetleri açısından geliştirilmesi için aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Turistlerin ve yerli halkın, kentin bütün turistik değerleri ile birlikte, atlı cirit sporu üzerinden tarihi bir bilinç verilmesi için atlı biniciliğin özendirilmesi,
- Tesislerde istihdam edilen kişilerin belirli bir eğitime (ilk yardım, temel düzeyde veterinerlik) tabi tutularak çalıştırılması,
- Atların bakımları için kanuni düzenlemeler yapılarak belirli standartların (atların bakımının yapıldığı mekânların özellikleri hakkında) getirilmesi,
- At biniciliğinde yaralanmalar olabileceği için, bazı tesislerde olduğu gibi, ziyaretçilere formlar imzalatılması ve kısa bir eğitim verilmesi,
- Özellikle çocukların at biniciliği üzerinden tarih bilinci verilmesi amaçlanarak, tesislere günü birlik gezilerin okullar tarafından düzenlenmesi,
- Genellikle yaz aylarında yoğunlaşan at biniciliğinin kapalı manejerlerin artırılması ile uzun süren kış aylarında da yaygınlaştırılması,
- At biniciliği için alt ve üst fiyatların belirlenmesi gibi birçok önemli konu bulunmaktadır.

Günümüzde yaşanan post-modern turizm paradigmasına güzel bir örnek olan at çiftliklerine yönelik öneriler gerekli kişi ve kurumlar tarafından dikkate alınırsa, Erzurum kentinin at biniciliği konusunda daha iyi yerlere gelmesi ön görülmektedir. Bu sayede rekreasyon çeşitlendirilmesi de kentin diğer kazanımları arasında olacaktır. Kentte çeşitlenen rekreasyon faaliyetlerinin yanında, sürdürülebilirlik açısından da kazanımlar görülebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author declared that they have no competing interest.

Funding: The author declared that this study had received no financial support.

Kaynaklar

- Anthony, D. W., & Brown, D. R. (2000). Eneolithic horse exploitation in the Euroasian steppes: Diet, ritual and riding. *Antiquity*, 74(283), 75–86. [CrossRef]
- Bentley, T. A., Page, S. J., & Macky, K. A. (2007). Adventure tourism and adventure sports injury: The New Zealand experience. *Applied Ergonomics*, 38(6), 791–796. [CrossRef]
- The British Horse Society. (2019). *Statistics for equestrian access in England and Wales*. <https://www.bhs.org.uk/media/w2xhqthz/statisticsarow-1119.pdf>.
- Canada, E. (2010). The economic contribution from horses. *Equestrian Canada*. Retrieved from https://www.equestrian.ca/cdn/storage/resources_v2/XTEHyRosaHidTWQeX/original/XTEHyRosaHidTWQeX.pdf. adresinden alındı.
- Candan, E. (2006). *Türkler'in Kültür Kökenleri* (6. b.). Sınır Ötesi Yayınları.
- Dictionary.com. (2021). *My kingdom for a horse!* <https://www.dictionary.com/browse/kingdom-for-a-horse---my>
- Cochrane, J., & Dashper, K. (2014). Characteristics and needs of the leisure riding market in the UK. *Mondes du Tourisme*, 82–91.
- Cushman, G., & Laidler, A. (1990). *Recreation, leisure and social policy*. Lincoln University.
- Demircan, N., Aytatlı, B., & Demircioğlu Yıldız, N. (2018). Erzurum kent insanının rekreasyonel davranış biçimleri. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 20(3), 420–430. [CrossRef]
- Durmuş, İ. (2021). Türk kültür çevresinde at. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1–12. [CrossRef]
- Equidae (horse)* [tarih yok] *The paleobiology database*. Retrieved from https://paleobiodb.org/classic/checkTaxonInfo?taxon_no=42984&is_real_user=1. adresinden alındı Ağustos 23, 2021 tarihinde.
- Erzurum'da düzenlenen "5. Geleneksel atlı cirit turnuvası başladı"* (2021), TRT Haber. Retrieved from <https://www.trthaber.com/haber/spor/erzurumda-duzenlenen-5-geleneksel-atli-cirit-turnuvasi-basladi-612649.html>. adresinden alındı Ocak 3, 2022 tarihinde.
- Eser, T. (1998). *At ve Atçılık*. İletişim Yayınları.
- Firat, A. (2016). *Halkın boş zaman etkinliklerine katılmalarına engel olan faktörlerin belirlenmesi (Erzurum ili örneği)* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD.
- Karacioğlu, U. (2018). *Orta Asya'da bulunan bazı kurganlardaki at gömüleri* [Basılmış Yüksek Lisans Tezi]. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayserili, A. (2020). *Türk göçlerinin siyasi ve kültürel sonuçları*. İçinde A. S. Bilgili (Dü.). Pegem Akademi.
- Koçer, S., & Gürer, M. (2021). Film etkili turizm kapsamında TV dizilerinde destinasyon tanıtımı üzerine örnek olay incelemesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 121–137. [CrossRef]
- Korkusuz, T. (2020). *Erzurum kentinde alışveriş ve fuar turizmi*. Fenomen Yayıncılık.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. [CrossRef]
- Ollenburg, C. (2005). Worldwide structure of the equestrian tourism sector. *Journal of Ecotourism*, 4(1), 47–55. [CrossRef]
- Ögel, B. (2020). *Dünden bugüne Türk kültürünün gelişme çağları* (5. b.). Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Öz, M. (1992). Burak. *Burak maddesi* (6. b., s. 417). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Özgüç, N. (2015). *Turizm Coğrafyası* (8. b.). Çantay Kitabevi.
- Ritter, H. (1934). Ata binmek, ok atmak. *Türkiyat Mecmuası*, 4, 45–48.
- Sivrikaya, Ö. (2017). At kültürü ve at yarışları-Düzce örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 564–573.
- Tangülü, Z. (2020). Türklerin insanlık kültür ve Medeniyetine Katkıları. *Türk Kültür Coğrafyası* (ss. 421-431). Pegem Akademi.
- TDK (2021). Türk Dil kurumu. Retrieved from <https://sozluk.gov.tr/>. adresinden alındı Haziran 8, 2021 tarihinde.
- Unver, F. (2006). *Antik Çağdan modern Olimpiyatlara Binicilik sporu ve türk Biniciliğinin Olimpik Gelişimi* [Yayımlanmış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.